

CONSIDERAȚII PRIVIND FAMILIA ȘI POLITICA DEMOGRAFICĂ IMPUSĂ PE PERIOADA REGIMULUI COMUNIST ÎN ROMÂNIA

CONSIDERATIONS REGARDING THE FAMILY AND THE DEMOGRAPHIC POLICY IMPOSED DURING THE PERIOD OF THE COMMUNIST REGIME IN ROMANIA

Andreea Denisia Rădescu

doctorandă, Universitatea din Craiova, Romania

ORCID: 0000-0001-7022-2694

CZU: 316.356.2+314(498)

Abstract

During the fifty years of the communist regime, the population of Romania had to comply with a multitude of rules imposed by the Romanian Communist Party in the private life sector, aiming in this direction to create a new society in which socialist principles are well preserved and promoted. Like society as a whole, the family was an institution that the communist state tried to keep under control through a series of legislative and political measures. In this sense, the communist state intervened many times in establishing the fertile behavior of the population, introducing laws, which were intended to ensure a satisfactory demographic growth. Thus, the interference of the communist state spread to the most intimate areas of the family, "making order even in its bedding" [8, p. 209]. The purpose of this article is to highlight the fact that during the communist regime, the Romanian family underwent a series of functional and structural changes influenced by social dynamics. In the preparation of this article, I used qualitative research methods, referring to the analysis of scientific works and the legislation regarding the family during the period under analysis.

Key words: *Romanian family, demographic policy, abortion, divorce, gender equality*

1. Conceptul de familie și rolul acesteia în societatea comunistă

Analizată din perspectivă sociologică, familia poate fi privită ca formă specifică de comunitate umană ce desemnează „un grup de persoane unite prin căsătorie, filiație sau rudenie, care se caracterizează prin comunitate de viață, de sentimente, aspirații și interese, apărând astfel ca o comunitate socială, ca un grup natural și social, fundamental, caracteristic tuturor societăților”¹. Astfel, familia constituie rădăcină fundamentală a arborelui vieții, în care se regăsesc principiile organizării sociale și locul în care individul prin învățare își formează atitudinile care îi conferă statutul de ființă socială². În orice societate familia s-a evidențiat ca

¹ Voinea Maria. *Sociologia familiei*. În: *Tratat de sociologie generală*, Dumitru Otovescu (coordonator), Craiova: Editura Beladi, 2010, p. 838.

² Goia Călina-Andreea. *Destinul familial ca sursă generatoare de istorie. Măsurile opresive asupra structurii și valorilor familiei în timpul prigoanei comuniste (1948-1989)*. În: *Anuarul Institutului de Istorie Orală XIII*, pp. 115.

un grup caracterizat printr-o puternică sudură internă, întreținută atât prin influența unor forțe interne, cât și prin presiunea societății³.

În timpul regimul comunist, familia trebuia să reprezinte un model de conviețuire și armonie, primul cadru de formare și educare a „omului nou”. În ceea ce privește structura și modul de trai în familia românească din perioada regimului comunist, trebuie evidențiate câteva aspecte importante. Primul aspect este reprezentat de caracterul tradiționalist al instituției familiei. Cu toate că familia era centrată pe părinți și copii, nu cuprindea, în principiu, o singură generație, ci întreg ansamblul generațiilor succesive, bunici și străbunici. Familia constituia o instituție conservatoare, în care valorile erau influențate de religie, iar normele rigide asigurau o puternică stabilitate și loialitatea membrilor, interesul membrilor familiei fiind mai presus de interesul propriu.

În contextul transformărilor care s-au produs asupra structurii familiei și a modului de trai, este important de menționat situația familiilor rurale, ce au cunoscut mutații radicale odată cu trecerea de la condiția obținută la puțin timp după reforma agrară din 1945 la cea indusă de colectivizare, apoi la cea influențată de industrializare și de migrația spre orașe⁴. Populația din zona rurală s-a deplasat în valuri spre orașe, cu precădere spre centrele industriale, unde cererea de locuri de muncă a făcut posibilă absorbția rapidă a acestor valuri migratorii interne⁵. Schimbări semnificative s-au produs și în viața familiilor din mediul urban, pe fondul apariției noilor orașe industriale și a dezvoltării noilor cartiere muncitorești din marile orașe.

Un alt aspect care marchează o schimbare majoră petrecută în perioada regimului comunist, care a adus după sine efecte asupra vieții familiale, a fost creșterea nivelului de educație școlară a populației. Acest proces a început prin încercarea de a elimina analfabetismul moștenit de la regimul anterior, după care prin încercarea de a dezvolta segmentele învățământului profesional și secundar.

Dincolo de transformările majore menționate, se pot evidenția și constante în viața familiei românești din perioada comunistă. Cea mai importantă constantă este reprezentată de funcția de protecție și refugiu, mereu prezentă dar întărită

³ Voinea Maria. *Sociologia familiei*. În: *Tratat de sociologie generală*, Dumitru Otovescu (coordonator), Craiova: Editura Beladi, 2010, p. 841.

⁴ Dumănescu Luminița. *Familia românească în comunism*, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 12.

⁵ Dumănescu Luminița. *Regimul matrimonial în comunism*. În: *Statutul femeii în perioada comunistă. Politici publice și viață privată*, Institutul European, 2015, p. 117.

sensibil în condițiile societăților totalitare⁶. Chiar dacă în perioada comunistă, familia și-a limitat câteva funcții, în special cea economică, în special în mediul rural, unde prin colectivizare s-a creat un nou spațiu de muncă în afara gospodăriei pentru o mare parte din țărănime, dar și cea educativă, prin generalizarea învățământului primar și gimnazial și extinderea celui liceal, aceasta a rămas un loc fundamental pentru desfășurarea vieții private, constituind un mijloc de construire a capitalului social pentru membrii săi⁷. Familia era locul în care erau menținute practicile religioase și spațiul în care comunicarea se putea face fără condiții și codificări impuse de spațiul public. Stabilizarea familiei și consolidarea valorilor morale s-a datorat factorului psihologic, întrucât indivizii simțeau dorința de a se uni, pentru a supraviețui, în contextul politicii represive promovate sub regimul comunist⁸.

2. Cadrul legislativ al vieții de familie în comunism

De la adoptarea Codului civil în 1865 și până la momentul 1954, societatea românească a trecut prin două războaie mondiale, prin mutații sociale și politice care au influențat într-o mare măsură viața zilnică a oamenilor⁹. Perioada de dinainte de instalare la putere a comuniștilor a fost o perioadă în care bărbatul era capul familiei, deținea conducerea, asigura stabilitatea economică și avea putere de decizie, în timp ce femeia se ocupa doar de treburile administrative și de îngrijirea copiilor. Procesul de reglementare a vieții de familie în timpul regimului comunist a constat într-o serie de acte legislative care fie au consolidat legislația anterioară, fie au introdus principii legislative noi. La baza familiei în perioadei comunistă a stat *Codul familiei*, care a suferit mai multe modificări și completări pe parcursul timpului. Precizări referitoare la viața de familie s-au regăsit în *Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste*, în *Decretul nr. 770/01.10.1966 pentru reglementarea intreruperii cursului sarcinii*, *Decretul nr. 779 din 8 octombrie 1966 pentru modificarea unor dispoziții privitoare la divorț* dar și în cele trei constituții adoptate în perioada 1948-1989.

Prima constituție a Republicii Populare România din anul 1948 consfințează în articolul 21 drepturi egale pentru femei și bărbați „Femeia are drepturi egale cu

⁶ Dumănescu Luminița. *Familia românească în comunism*, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 15.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Sofian Diana. *Politica statului sovietic față de familie: etape și repere legislative*. În: *Tyrageția* (Serie Nouă), Republica Moldova, nr. 2/2009, p. 302.

⁹ Dumănescu Luminița. *Familia românească în comunism*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 41.

bărbatul în toate domeniile vieții de Stat, economic, social, cultural politic și de drept privat. La muncă egală femeia are drept de salarizare egală cu bărbatul”¹⁰. Tot în acest act normativ, în articolul 26 se proclamă protecția statului asupra căsătoriei și familiei, iar în ceea ce privește copiii de sub 18 ani, legea stipulează că „se bucură de protecție deosebită”.

A doua constituție comunistă, elaborată în anul 1952, consolidează principiul egalității de gen, menționând domeniile în care se manifestă aceste egalități „Femeia are drepturi egale cu ale bărbatului la muncă, salariu, odihnă, asigurare socială și învățământ”¹¹. Pentru prima dată într-un text de lege apar aspecte referitoare la ajutorul acordat mamelor cu mulți copii și mamelor singure, concediul plătit pentru femeile însărcinate, organizarea maternităților, creșelor și căminelor de copii.

Principiile egalității în sfera publică între femei și bărbați, înscrise în primele două constituții comuniste vor extinse în domeniul vieții private în baza Codului familiei, actul normativ al căsătoriei și al relațiilor dintre membrii familiei, intrat în vigoare la data de 1 februarie 1954.

La baza Codului familiei au stat 3 principii:

- cel al liberului consimțământ al viitorilor soți cu privire la încheierea căsătoriei;
- principiul egalității depline în drepturi și obligații a soților în relațiile personale și patrimoniale, în virtutea transferului de autoritate dinspre patriarhatul individual spre patriarhatul de stat;
- principiul ocrotirii familiei de către stat¹².

Analizând prevederile Codului familiei, se poate demonstra că schimbarea fundamentală provine din aducerea femeii în raport de egalitate cu bărbatul. Egalitatea dintre femei și bărbați constituia pentru comuniști un element esențial pentru respectarea principiilor marxiste, potrivit cărora modificările economice și sociale vor da naștere emancipării femeii¹³. Doctrina marxist-leninistă pleda pentru o societate ideală, în care nu existau diferențe în ceea ce privește sexul, ceea ce

¹⁰ *Constituția Republicii Populare Române din 1948*, Monitorul Oficial nr. 87 bis/13 apr. 1948 <http://www.monitoruljuridic.ro/act/constitu-ia-republicii-populare-rom-ne-emitent-marea-adunare-nationala-publicat-n-monitorul-oficial-nr-87-14931.html>, accesat la data 26.09.2022.

¹¹ *Constituția Republicii Populare Române din 1952*, Monitorul Oficial nr. 1 din 27 septembrie 1952 <http://www.monitoruljuridic.ro/act/constitutia-republicii-populare-romane-emitent-marea-adunare-nationala-publicat-n-monitorul-oficial-nr-1-din-27-septembrie-14933.html>, accesat la data 26.09.2022.

¹² Dumănescu Luminița, *Familia românească în comunism*, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 50.

¹³ Cîrdei Petruța. *Femeia comunistă între realitate, doctrină și propagandă*. În: *Analele Universității București, seria Științe Sociale*, 14 (2012) 2, pp. 75-76.

însemna o egalitate cel puțin tacită între bărbat și femeie¹⁴. În viziunea noii clase politice, femeile, concepute ca o categorie omogenă, sunt considerate, alături de țărani și de reprezentanții minorităților naționale, exponenții transformării sociale asupra cărora se îndreaptă toate eforturile politice și atenția propagandei¹⁵.

În proiectul de realizare a unei noi societăți, partidul comunist considera că o cale care poate oferi independență femeii este munca. Ca atare, implicarea masivă și directă a femeilor în muncă a fost oportună în contextul în care, Partidul Comunist Român dorea construirea unei societăți dezvoltate industrial. Cu toate acestea, femeia și-a păstrat în continuare rolul tradițional, având responsabilități precum întreținerea casei și îngrijirea copiilor.

Și alte documente ale Partidului Comunist Român stabileau trăsăturile familiei de tip comunist. *Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și societății socialiste*, adoptat la Congresul al XI-lea al PCR din anul 1974 stabilea rolul familiei. Familia avea în primul rând un rol educațional, fiind „cea dintâi școală în care copiii să învețe, odată cu regulile de comportare în viață și societate, prețuirea muncii, devotamentul față de patrie și popor, față de partid și cauza socialismului”¹⁶. Astfel, alături de activiștii de partid, familia trebuia să se ocupe de „formarea și educarea noilor generații în spiritul dragostei față de patrie și partid”¹⁷.

O altă reglementare de ordin legislativ, care a avut consecințe asupra familiei din România comunistă l-a reprezentat Decretul nr. 770 din 1 octombrie 1966, intitulat „Pentru reglementarea întreruperii cursului sarcinii”. Acest act normativ anula Decretul nr. 463/1957 prin care fusese autorizat avortul la cerere. Politica demografică asigură cadrul ideologic necesar pentru supravegherea și garantarea creșterii numărului de locuitori, fenomen de o importanță capitală pentru regimul comunist¹⁸. Pentru menținerea controlului asupra întreruperilor de sarcină, decretul stipula că întreruperea sarcinii este interzisă, existând următoarele excepții: a) sarcina pune viața femeii într-o stare de pericol care nu poate fi înlăturat printr-un alt mijloc; b) unul din părinți suferă de o boală gravă, care se transmite ereditar, sau care determină malformațiuni congenitale grave; c) femeia însărcinată prezintă invalidități grave fizice, psihice sau senzoriale; d) femeia este în vârstă de peste 45

¹⁴ *Ibidem*, p. 76.

¹⁵ *Ibidem*, p. 77.

¹⁶ Pădurean Corneliu. *Familia în timpul regimului comunist*, articol disponibil la adresa https://biblioteca-digitala.ro/reviste/Acta-Mvsei-Porolissensis/31-32-Acta-Mvsei-Porolissensis-XXXI-XXXII-2009-2010-Zalau_210.pdf, p. 211, accesat la data 26.09.2022.

¹⁷ *Ididem*.

¹⁸ Kligman Gail. *Politica duplicității. Controlul reproducerii în România lui Ceaușescu*, traducere din l. engleză de Marilena Dumitrescu, București: Editura Humanitas, 2000, p. 22.

de ani; e) femeia a născut patru copii și îi are în îngrijire; f) sarcina este urmarea unui viol sau a unui incest¹⁹. Decretul promulgat în numele Consiliului de Stat prevedea consecințe drastice pentru cei care nu i se supun, fiind constituie comisii, responsabilități și îndatoriri, în care erau implicați oameni ai legii și miliției, medici și „turnători”²⁰. Elementul cel mai intim al vieții umane – sexualitatea – a fost supusă controlului de partid, iar fiecare prevedere a acestui decret a afectat viața fiecărui adult, femeie sau bărbat, indiferent de statul său marital și a plasat statul într-un contact direct cu aspectele cele mai intime ale vieții biologice a cetățenilor lui, angrenându-i pe aceștia în organizarea socială a țării²¹.

Cu toate că nu erau interzise, mijloacele contraceptive erau aduse în țară prin contrabandă și aveau prețuri foarte mari pentru posibilitățile cetățenilor. Educația sexuală era interzisă, iar cărțile despre reproducere și contracepție erau folosite numai pentru educație medicală²².

Teama de consecințele legale sau medicale, în cazul apariției complicațiilor post-avort era constantă. Cu toate că existau medici care erau dispuși să îl realizeze, prețul său era mult prea mare pentru majoritatea femeilor. Existau însă și alte metode pe care femeile le utilizau pentru inducerea avortului, cum ar fi: ridicarea de greutate, combinată cu săriturile de la înălțime sau administrarea unor substanțe care generau declanșarea avortului.

Efectele Decretul anti-avort nu au fost uniforme. Unele femei au reușit să evite efectele legii, fie utilizând metode ilegale de avort, fie utilizând metode contraceptive cumpărate de pe piața neagră, fie oferind bani doctorilor pentru a obține un avort „legal” în acte²³. Literatura de specialitate menționează numărul de decese ale femeilor din cauza avorturilor, în perioada 1966-1989, ca fiind de peste 9.452²⁴. Însă, aceste statistici sunt departe de adevăr întrucât cauzele deceselor stipulate în documente erau alte tipuri de complicații medicale precum blocajul renal sau septicemia.

¹⁹ Decretul nr. 770 din 1 octombrie 1966 pentru reglementarea întreruperii cursului sarcinii. În: Buletinul Oficial Nr. 60 din 1 octombrie 1966 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/177>, accesat la data 27.09.2022.

²⁰ Pădurean Corneliu. *Familia în timpul regimului comunist* https://biblioteca-digitala.ro/reviste/Acta-Mvsei-Porolissensis/31-32-Acta-Mvsei-Porolissensis-XXXI-XXXII-2009-2010-Zalau_210.pdf, p. 212.

²¹ Cozma Alina, *Viața unui decret: 770/1966*. În: Revista Studium, nr. 04/2012, pp. 123.

²² Tomescu Andra, Todiraș Delia, Bișiu Nicușor, Rogozea Liliana. *Problematika avortului în România și influența regimului comunist*. În: Etica medicală J.M.B. nr. 1, 2013, p. 78.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Pădurean Corneliu. *Familia în timpul regimului comunist*, disponibil https://biblioteca-digitala.ro/reviste/Acta-Mvsei-Porolissensis/31-32-Acta-Mvsei-Porolissensis-XXXI-XXXII-2009-2010-Zalau_210.pdf, p. 212, accesat la data 26.09.2022.

În ceea ce privește dinamica populației României în anii regimului comunist, se poate menționa faptul că aceasta a înregistrat valori pozitive.

Tabel nr. 1. Dinamica populației României între 1948-1989²⁵

Anul înregistrării	25 ian. 1948	21 feb. 1956	15 mar. 1966	5 ian. 1977	1 iul. 1981	1 iul. 1989
Nr. populație	15872624	17489450	19103163	21559910	22352635	23151564
Creșterea de la înregistrarea precedentă	11,14%	10,18%	9,22%	12,86%	3,67%	3,57%

Cea mai mare creștere a populației a fost înregistrată în perioada 1966-1967, când a fost introdusă politica demografică a regimului comunist. În perioada 1948-1989, sporul populației a înregistrat valoare de 45,85%. În perioada în care Gheorghe Gheorghiu Dej se afla la conducerea țării, sporul populației a fost de 20,35%, iar după instituirea de către Nicolae Ceaușescu a măsurilor de stimulare a natalității, s-a înregistrat un spor de 21,19%²⁶. Ca atare, se poate aprecia faptul că politica natalistă promovată de Ceaușescu pe termen lung a constituit un eșec, în contextul în care aceasta a reprezentat o politică marcată de sacrificii umane și provocatoare de traume. De asemenea, ignorarea condițiilor sociale ale reproducerii au generat consecințe sociale asupra întregii populații. Sarcinile nedorite au determinat apariția unor copii neglijați, profund marcați de lipsa de sprijin și afecțiune.

Anul 1966 a însemnat nu numai represiunea împotriva avortului, ci și împotriva divorțului. Astfel, o altă măsură adoptată în direcția menținerii unității familiei de către exponenții regimului comunist a fost Decretul 779 pentru modificarea unor dispoziții legale privitoare la divorț, considerat mult prea permisiv așa cum fusese înscris în Codul familiei. Ca atare, în urma reformulărilor articolului 37 „căsătoria încetează prin moartea unuia dintre soți sau prin declararea juridică a morții unuia dintre ei”²⁷. Doar în cazuri excepționale căsătoria se putea desface prin

²⁵ Pădurean Corneliu. *Familia în timpul regimului comunist*, disponibil la adresa https://biblioteca-digitala.ro/reviste/Acta-Mvsei-Porolissensis/31-32-Acta-Mvsei-Porolissensis-XXXI-XXXII-2009-2010-Zalau_210.pdf, p.215.

²⁶ Pădurean Corneliu. *Familia în timpul regimului comunist*, disponibil la adresa https://biblioteca-digitala.ro/reviste/Acta-Mvsei-Porolissensis/31-32-Acta-Mvsei-Porolissensis-XXXI-XXXII-2009-2010-Zalau_210.pdf, p.216, accesat la data 26.09.2022.

²⁷ Decretul nr. 779 din 8 octombrie 1966 pentru modificarea unor dispoziții legale privitoare la divorț, Buletinul Oficial nr. 64 din 8 octombrie 1966 <https://legislatie.just.ro/Public/DetailiiDocumentAfis/20281>, accesat la data 27.09.2022.

divorț „atunci când, datorită unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt atât de grav și iremediabil vătămate încât continuarea căsătoriei este vădit imposibilă pentru cel care cere desfacerea ei”. Tot în scopul descurajării divorțului, au fost stabilite taxe de timbru între 3000 și 6000 de lei și s-a stabilit că în toate cazurile în care este intentată acțiunea de divorț, o încercare prealabilă de conciliere între soți este obligatorie. În acel an, intervenția statului asupra familiei, a avut rezultatul dorit, de la 25.804 divorțuri în anul 1966, numărul acestora s-a redus drastic la numai 48, însă în anii care au urmat a avut tendința de creștere: 4.023 în 1968, 6.991 în 1969, 7.865 în 1970, 14.472 în 1973, 17.951 în 1974 etc., ceea ce reflectă eșecul autorităților comuniste de a crea artificial o „familie ideală”²⁸.

În anii care au urmat interzicerii avorturilor și a divorțurilor, politica regimului Ceaușescu față de populație și familie a fluctuat în mod continuu, alternând măsurile compensatorii cu cele punitive²⁹. Fiecare congres al Partidului Comunist Român aducea cu sine majorarea salariilor și a alocațiilor de stat, dar și măsuri pentru cei care nu își făceau datoria de a procrea³⁰.

3. Schimbări familiale în perioada comunistă

Perioada socialistă a erodat bazele familiei tradiționale în România prin fenomene de industrializare și urbanizare care au determinat contextul necesar pentru ruperea cadrelor familiei tradiționale și crearea unor noi tipologii familiale. Urbanizarea masivă, industrializarea și educația de masă sunt cele trei cauze identificate de specialiști ca fiind generatoare de noi raporturi în cadrul familiei românești în perioada socialistă. Cercetătorii perioadei socialiste românești consideră că măsurile regimului comunist au luat cu asalt viața de familie a românilor, iar scopul acestui asalt a fost scindarea ordinii sociale familiale. Încercând prin diverse mijloace să consolideze viața de familie, statul comunist a reușit doar să slăbească vechi norme și valori și să impună principii contrare drepturilor individuale stipulate în convențiile internaționale pe care le ratificau liderii politici.

Industrializarea în România a început în anii 1949-1950, urmată de migrația rapidă a oamenilor dinspre sate spre orașele în curs de industrializare. În anul 1930, populația României locuia în proporție de 80% în mediul rural. În anul 1947, în momentul preluării puterii de către comuniști, populația din mediul rural

²⁸ Bolovan Ioan. *Aspecte privind relația politică – demografie în timpul regimului comunist din România*. În: Arhiva Someșană, an 2004, nr. 3, p. 290.

²⁹ Dumănescu Luminița. *Familia românească în comunism*, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 67.

³⁰ *Ibidem*.

era de 77%. Din acest moment, prin măsurile luate de către conducătorii statului comunist, se declanșează o mișcare rapidă a oamenilor dintre sate înspre centrele urbane, astfel încât în anul 1985 se atinge echilibru în ceea ce privește mediul de rezidență al populației din România, jumătate de locuitori trăind în mediul rural și cealaltă jumătate la orașe.

În paralel cu procesul de industrializare și urbanizare a țării, s-a produs un fenomen cu multiple semnificații – naționalizarea imobilelor, impusă prin Decretul 92/19.04.1950. Prin acest decret s-a desființat proprietatea privată și s-a schimbat organizarea socială pentru o bună parte din populația țării. Studiile de specialitate constată că migrația foștilor proprietari de terenuri agricole spre zonele urbane a generat ruralizarea orașelor, țăranii dezmoșteniți peste noapte aducând după sine comportamente, atitudini și reguli specifice mediului rural în care s-au născut și au crescut. La recensământul din 1977 se constata un flux migratoriu „sat–oraș” în proporție de 78,4%, iar fluxul în sens invers era doar de 21,6%³¹. Printre motivele care au contribuit la creșterea populației urbane se pot menționa următoarele:

- avantajele oferite de școlarizarea în masă și deschiderea școlilor de meserii pentru fiii de țărani. Copiii și tinerii au părăsit satele pentru a se educa și forma în școlile din mediul urban. În urma finalizării studiilor, copiii de țărani s-au încadrat în câmpul muncii și și-au întemeiat familii în orașe;
- consecințele generate de procesul de colectivizare a agriculturii care au adus schimbări în structura familiei;
- schimbarea statutului localităților, multe comune devenind pe cale administrativă comune urbane sau orașe.

Astfel, finalitatea procesului de migrație către orașe a constat în ruperea familiei tradiționale. Plecarea tinerilor la studii a generat două urmări principale: slăbirea autorității familiale în privința alegerii partenerului și redefinirea caracteristicilor maritale³². De asemenea, reformele din educație, introducerea obligativității învățământului până la 10 clase și prevederea statutului egalitar în Codul familiei au deschis posibilitate spre emancipare a femeilor.

În aceste condiții se poate constata schimbarea de structură a familiei inclusiv prin existența egalitarismului socioprofesional.

Masivele schimbări din structura populației și din modul de viață aduse de industrializarea și urbanizarea forțată au generat importante modificări și în sfera locuințelor și a locuirii din această perioadă. Au fost demarate ample proiecte de

³¹ Dumănescu Luminița. *Familia românească în comunism*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2012, pp. 84-85.

³² *Ibidem*, p. 100.

construcție de locuințe pentru oamenii muncii de la sate și orașe, blocurile fiind piesa de rezistență a epocii de aur³³. Statul a devenit principalul agent în finanțarea și construcția locuințelor, majoritatea fiind repartizate cu chirie. Chiar dacă ritmul construcțiilor a fost rapid, calitatea construcțiilor a fost deficitară, punându-se accent pe cantitate în defavoarea realizării unor condiții de locuit decente. Cu toate acestea, pentru populația urbană mutată din mediul rural, condițiile de locuire oferite de către bloc reprezentau un progres deosebit în ceea ce privește calitatea vieții³⁴. Deși spațiul la bloc era mic, facilitățile oferite de acesta – apa potabilă, canalizare, încălzire – reprezentau un adevărat progres.

Explozia în ceea ce privește nivelul construcțiilor de locuințe din România în perioada comunistă este evidentă: datele menționate arată că, în cazul României, 11,2% dintre locuințe au fost construite înainte de 1946, 59,1% au fost construite între 1946-1980 și 19% între 1981-2000, putându-se constata faptul că un important procent din totalul construcțiilor existente în prezent în țara noastră au fost realizate în perioada regimului comunist³⁵.

Concluzii

Pe durata regimului comunist, familia românească suferă o serie de modificări funcționale și de structură influențate de dinamica socială. În această perioadă, familia este ruptă, dezarticulată în principal prin exodul tinerilor înspre orașe, fie pentru studii, fie în căutarea unui loc de muncă. Dezarticularea este avantajată de existența locuințelor, orice muncitor membru de partid sau de sindicat primind locuință din partea statului contra unei chirii stabilite în funcție de salariu. Totodată, perioada comunistă a marcat debutul unei politici nataliste brutale în România, prin instituirea controlului public asupra vieții intime, legitimat de o legislație rigidă ce lăsa loc pentru abuz.

Referințe bibliografice

1. Bolovan Ioan. *Aspecte privind relația politică – demografie în timpul regimului comunist din România*. În: Arhiva Someșană, an 2004, nr. 3, pp. 285-294.
2. Cîrdei Petruța. *Femeia comunistă între realitate, doctrină și propagandă*. În: Analele Universității București, seria Științe Sociale, 14 (2012) 2, pp. 75-86.

³³Dumănescu Luminița. *Familia românească în comunism*, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 143.

³⁴ Țăra Sergiu. *Venituri și condiții de locuire în România*, https://www.academia.edu/24611282/Venituri_%C8%99i_condi%C8%9Bii_de_locuire_%C3%A2n_Rom%C3%A2nia, accesat la data 28.09.2022.

³⁵ *Ibidem*.

3. Cozma Alina. *Viața unui decret:770/1966*, În: Revista Studium, nr. 04/2012, pp. 109-140.
4. Dumănescu Luminița, *Familia românească în comunism*, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2012.
5. Dumănescu Luminița. *Regimul matrimonial în comunism*. În: *Statutul femeii în perioada comunistă. Politici publice și viață privată*, Institutul European, 2015, pp. 115-135.
6. Goia Călina-Andreea. *Destinul familial ca sursă generatoare de istorie. Măsurile opresive asupra structurii și valorilor familiei în timpul prigoanei comuniste (1948-1989)*. În: Anuarul Institutului de Istorie Orală XIII, pp. 113-131.
7. Kligman Gail. *Politica duplicității. Controlul reproducerii în România lui Ceaușescu*, traducere din engleză de Marilena Dumitrescu, București: Editura Humanitas, 2000.
8. Pădurean Corneliu. *Familia în timpul regimului comunist, articol disponibil la adresa https://biblioteca-digitala.ro/reviste/Acta-Mvsei-Porolissensis/31-32-Acta-Mvsei-Porolissensis-XXXI-XXXII-2009-2010-Zalau_210.pdf*, pp. 209-224, accesat la data 26.09.2022.
9. Sofian Diana. *Politica statului sovietic față de familie: etape și repere legislative*. În: *Tyragetia* (Serie Nouă), Republica Moldova, nr. 2/2009.
10. Tomescu Andra, Todiraș Delia, Bîgiu Nicușor, Rogozea Liliana. *Problematika avortului în România și influența regimului comunist*. În: *Etica medicală J.M.B.* nr. 1, 2013, pp. 75-81.
11. Țâra Sergiu. *Venituri și condiții de locuire în România*, disponibil online la adresa https://www.academia.edu/24611282/Venituri_%C8%99i_condi%C8%9Bii_de_locuire_%C3%AEn_Rom%C3%A2nia, accesat la data 28.09.2022.
12. Voinea Maria. *Sociologia familiei*. În: *Tratat de sociologie generală*, Dumitru Otovescu (coordonator), Craiova: Editura Beladi, 2010.
13. *Constituția Republicii Populare Române din 1948*, Monitorul Oficial nr. 87 bis/13 apr. 1948 <http://www.monitoruljuridic.ro/act/constitu-ia-republicii-populare-rom-ne-emitent-marea-adunare-nationala-publicat-n-monitorul-oficial-nr-87-14931.html>, accesat la data 26.09.2022.
14. *Constituția Republicii Populare Române din 1952*, Monitorul Oficial nr. 1 din 27 septembrie 1952 <http://www.monitoruljuridic.ro/act/constitutia-republicii-populare-romane-emitent-marea-adunare-nationala-publicat-n-monitorul-oficial-nr-1-din-27-septembrie-14933.html>, accesat la data 26.09.2022.
15. *Decretul nr. 770 din 1 octombrie 1966 pentru reglementarea întreruperii cursului sarcinii*, Buletinul Oficial Nr. 60 din 1 octombrie 1966 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/177>, accesat la data 27.09.2022.
16. *Decretul nr. 779 din 8 octombrie 1966 pentru modificarea unor dispoziții legale privitoare la divorț*, Buletinul Oficial nr. 64 din 8 octombrie 1966 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/20281>, accesat la data 27.09.2022.